

Mededelingen

BODEMWAARDERING EN PRODUCTIVITEITS- BEOORDELING BIJ LANDBOUWGRONDEN.

Overzicht van de op 17 en 18 December 1948 te houden
beschouwingen tijdens de bijeenkomst van de Nederlandse
Bodemkundige Vereniging.

Het beoordelen van de waarde van de grond zal een van de oudste onderwerpen zijn geweest, waarbij de belangstelling van de mens zich op gecompliceerde vraagstukken richtte. In het begin van de 19de eeuw werd in Duitsland aan dit vraagstuk reeds veel aandacht gegeven en later werd vooral in Zwitserland een zeer diepgaande uitwerking van het vraagstuk van de waardebeoordeling van land in practisch gebruik genomen. Amerika volgde later met methoden, die meer op eigen omstandigheden ingesteld lijken te zijn, daarbij gebruik makende van Europese ervaringen, terwijl ook in andere landen in wetenschappelijke kringen grote belangstelling bestaat voor waardebeoordeling van landbouwgronden.

Het is opvallend, dat deze tak van wetenschap zich in een richting ontwikkelt, die sterk afwijkt van de normale gang van de techniek van onderzoek. Tracht de gebruikelijke wetenschappelijke methodiek de vraagstukken te scheiden en kleinere delen te isoleren, die zich laten overzien, de wetenschap van de taxatie dient krachtens zijn doelstelling alle ter zake dienende kennis samen te bundelen en het vraagstuk met al zijn vertakkingen als een geheel te behandelen. Werkt men gewoonlijk bij wetenschappelijk onderzoek analytisch en differentiërend, de taxatiewetenschap moet daarna synthetisch en integrerend te werk gaan.

Wanneer men zich afvraagt, op welk niveau de kennis van bodemwaardering en productiviteit staat, dan is het antwoord niet geheel bevredigend. De instellingen, welke in Nederland zich met deze waardebeoordeling bezig houden, voelen het als een leemte, dat men nog maar in beperkte mate op wetenschappelijke inzichten kan steunen. Dit is verwonderlijk, omdat in ons land de elementen, waaruit de waardering van landbouwgronden zou moeten worden opgebouwd, reeds lang onderwerp van studie hebben uitgemaakt en men, wat betreft de chemische en fysieke beschrijving van de grond, de sociologische beschouwingen van de plantenbegroeiing en de kennis van de wetten van de bodemvruchtbaarheid, in het algemeen wat de natuurwetenschappelijke elementen betreft zeker niet bij andere landen ten achter staat. Wel moet hier op een leemte in onze economische belangstelling worden gewezen, waardoor ook op dit punt het taxatiewezen, in tegenstelling met enkele andere landen, niet tot systematische ontwikkeling kon komen.

De synthese van deze kennis is echter te weinig meegenomen in de brede vlucht van de landbouwwetenschap en zo geschiedt het schatten

nog volgens methoden, die men bijvoorbeeld in de Verenigde Staten van Amerika volkomen onvoldoende acht.

Deze stand van zaken is voor het Bestuur van de Nederlandse Bodemkundige Vereniging aanleiding om in de op 17 en 18 December in de collegezaal van het Laboratorium voor Organische Chemie (Prof. Kögl), Croesestraat 79 te Utrecht dit onderwerp onder leiding van Dr Ir H. J. Boerendonk door de deskundige op dit gebied diepgaand te doen behandelen.

Dr Boerendonk zal in dit verband de theoriën der taxatieleer schetsen, en enkele stelsels van taxatie bespreken, die in het buitenland worden toegepast. Hij zal in het kort aangeven, welke methoden ter fundering van de practische waarbepaling van landbouwgronden door de Dienst van Grond- en Pachtzaken zijn voorgesteld.

Vraagt men zich af, of het wel verantwoord is, dat tot dusverre bij schattingswerk van landbouwgronden van het wetenschappelijk inzicht in zo geringe mate gebruik gemaakt wordt, dan blijken deze zaken ingewikkelder te zijn dan men wellicht bij eerste oogopslag zou denken. Zoals Dr Ir J. E. Muntinga in zijn voordracht zal uiteenzetten, is de thans gevolgde methode van taxatie, welke bij de Dienst van Grond- en Pachtzaken gevolgd wordt, niet zonder belangrijke voordelen. De te geringe ontwikkeling van de taxatiewetenschap maakt het moeilijk op een nieuw waardebeoordelingsstelsel over te gaan. Ook bij de ruilverkavelingswerkzaamheden voelt men de bezwaren van de tot heden gevolgde praktijkschatting duidelijk, doch zoals dit door F. Henkel naar voren wordt gebracht, ligt bij de ruilverkaveling het vraagstuk iets anders en komt het voordeel van het vertrouwen, dat de praktijkschatting bij een ruilverkaveling geniet, zo sterk naar voren, dat een tekort aan wetenschappelijk verantwoord zijn van de schatting minder zwaar zal wegen. Beide sprekers zullen een overzicht geven van de voor- en nadelen, welke de thans gevolgde schatting in de practijk blijkt te bezitten en lijnen aangeven waarlangs men hoopt, dat een verbetering zal kunnen worden bereikt. De besprekingen gaan hierbij uit van het inzicht zowel van de schatters als van de mensen, waarvoor geschat moet worden. Taxatie door ambtelijke schatters zal men niet voetstoots als de meest ideale schatting aanvaarden.

Bij het waarden van de bodem naar productiviteit of geldswaarde moet men steeds steunen op de physische of geldelijke opbrengst. Bij enkele methoden tracht men zo veel mogelijk van de resultaten uit te gaan, bij andere daarentegen komt de nadruk geheel te liggen op het vaststellen van de oorzaken van de waarde of de productiviteit. Men kan dus een scheiding maken in waardering op oorzaken naast die op resultaten.

Bij waardering op oorzaken treedt de bodembeschrijving op de voorgrond. Hierbij kan men twee extreme uitgangspunten onderscheiden. Enerzijds ziet men een bodemprofiel als een vast complex van samenhangende eigenschappen, anderzijds gaat men uit van de veronderstelling, dat deze vaste samenhang niet behoef te bestaan en stelt men alle eigenschappen van het profiel zo veel mogelijk als een "single value" vast.

De eerste methode, die met correlatieve complexen werkt en afkom-

stig is uit de Russisch-Amerikaanse bodemkunde, staat het dichtste bij het werk van de Wageningse bodemkundigen.

Dr Ir F. W. G. Pijls zal een onderzoek behandelen, dat het waarderingsvraagstuk wel is waar niet zo extreem oplost, doch daar zo dicht mogelijk bij komt. Belangwekkend is, dat bij deze studie de single value-methode ter nadere precisering van waarde bleek te zijn en een combinatie van beide methoden blijkt te zijn ontstaan.

De tweede methode, die met "single values" werkt, zal soms met weinig, soms echter met veel factoren rekening moeten houden. Bij deze methodiek werkt men meer in de geest van onze proefstations, waar het bodemkundig werk zijn oorsprong vond in het chemisch grondonderzoek.

Een voorbeeld, waarbij met een gering aantal factoren een goede uitkomst werd verkregen, is ontleend aan de onderzoekingen van de mariene gronden in de Wieringermeer en de Noordoostpolder. Ir C. Kalisvaart zal een uiteenzetting geven van de bijzondere omstandigheden, die bij deze jonge gronden optreden.

Een enkele factor, n.l. de mechanische samenstelling, is hier voor de waardeschatting van overwegend belang. Andere factoren echter kunnen ook in dit geval voor de waardering niet ongestraft verwaarloosd worden. Het aantal daarvan heeft bij het „ouder" worden van deze gronden aanvankelijk neiging te verminderen, om echter later toe te nemen. De plaats, die dit onderzoek methodisch inneemt, is daarom zo bijzonder, omdat de sterke overheersing van een enkele factor deze niet slechts de positie van een "single value" doet innemen, maar de waarde van een profiel-type-karakteristiek. De methode van de correlatieve complexen en die van de polyfactor analyse zijn hier niet meer van elkander te onderscheiden.

Bij oude cultuurgronden zijn vele factoren min of meer in het minimum gekomen, terwijl de sterke afwijkingen van optimale toestanden door menselijke maatregelen zijn hersteld of verbeterd. Geen enkele groei-factor kan op zichzelf de waardeverschillen verklaren. Slechts een combinatie van vele bekende factoren levert een waarderingsrangorde, die bruikbaar is. Van deze poly-factor-bonitering levert het door Ir W. C. Visser behandelde geval een voorbeeld. Ook in deze methode zit een deel van het andere extreme standpunt, omdat alle van belang zijnde factoren niet bekend zijn en sommige onbekende eigenschappen door hun correlatie met wel-opgenomen waarde worden verantwoord.

Naast deze waarderingsmethoden, welke van de oorzaken uitgaan, staan de methoden, die de resultaten als grondslag nemen. Deze resultaten kunnen drieërlei zijn en wel allereerst kwantitatieve productiematen als opbrengsten en dikten of lengten van bomen bij bostaxaties. Hieraan staan de meer kwalitatieve plantensociologische maatstaven, welke in staat stellen de bodem te beoordelen op grond van de verschillen in het plantendek. Tenslotte moeten de economische criteria genoemd worden, waarbij vele niet-bodemkundige factoren meespelen en veelal de doorslag geven.

De eenvoudige opbrengstmaat vindt men in de beschouwing van Ir J. van Soest, waarvan men in de bosbouw gebruik maakt.

De plantensociologische bonitering en het profielonderzoek van bos-

gronden is nog in een eerste stadium, zodat de ontwikkelingsrichting hier meer aandacht vraagt dan de resultaten, welke reeds verkregen zijn.

Anders staat het, speciaal in ons land, met de beoordeling van grasland, welke in ons land voornamelijk het werk is geweest van Dr D. M. de Vries. Voorbeelden zullen worden gegeven van de wijze, waarop het grasland beoordeeld wordt, en welke resultaten deze methoden vermogen te leveren. Het onderzoek heeft tevens verband gelegd tussen de botanische samenstelling en de bodemkundige eigenschappen en vormt zodoende een band tussen de waardering op oorzaken en op resultaten. Dat deze in Nederland wel het verste geperfectioneerde methode niet zonder moeilijkheden is, zal echter tevens blijken.

Grote complicaties ontstaan, indien men op economische resultaten overgaat, iets wat speciaal bij pachtwaardebeoordeling niet kan worden ontgaan.

Ir S. H. de Jong zal uiteen zetten, dat de kennis van de bedrijfsresultaten als basis voor de geldelijke waardering van landbouwgronden onmisbaar is. Tussen de waardering op oorzaken en op resultaten dient een verbinding tot stand te komen. Uitgaande van de methode Laur, welke zijns inziens deze verbinding theoretisch juist heeft gelegd, doch welke uitvoering in de practijk op grote moeilijkheden stuit — moeilijkheden zowel van formele als van technische aard — hoopt spreker nader aan te kunnen geven, hoe deze verbinding wellicht tot stand gebracht zal kunnen worden.

Enkele beschouwingen van theoretische aard zullen op de Bodemwaarderingsdag niet achterwege mogen blijven. Van veel belang is de vraag, wat men met de methoden, die ter beschikking staan, zal kunnen bereiken. Het vraagstuk van de waarde en productiviteitsbeoordeling is zo omvangrijk, dat een volledig voldoen aan redelijk te stellen eisen wel steeds moeilijk zal blijven. Ir W. C. Visser zal een overzicht geven van de nauwkeurigheden, welke men zal kunnen verwachten, wanneer van de beoordeling op oorzaken dan wel op resultaten gebruik wordt gemaakt of gewerkt wordt volgens de methode met correlatieve complexen dan wel met het poly-factor-onderzoek. Daarbij zal blijken, aan welke inherente eigenschappen van deze methoden de onnauwkeurigheid toe te schrijven is.

Een onderwerp van theoretische aard, doch daarnaast direct practisch belang, is het waarden van het niet-constante object. Vooral bij ruilverkavelingen, waarbij die door grondverbetering, herontginning en ontwatering in vele schattingsobjecten grote veranderingen plegen te worden aangebracht, staat men telkens voor grote moeilijkheden op dit punt, waarvoor de ruilverkavelingswet geen richtlijnen en de practijk geen gefundeerde oplossing geeft. Tot dusverre moesten deze moeilijkheden, door het ontbreken van theoretische grondslagen, aan de plaatselijke taxateurs ter oplossing worden overgelaten. J. W. Gonggrijp zal aanwijzen, hoe bij maatregelen, waarbij er een groot tijdsverschil bestaat tussen de periode van uitgaven en inkomsten, de rente-rekening behoort te worden betrokken, en in welke omstandigheden de op dit gebied be-

staande formules verwacht kunnen worden, nuttige resultaten te zullen kunnen geven.

In het slotwoord zal Dr M. J. Boerendonk de conclusies formuleren, waartoe de voordrachten aanleiding geven, de leemten aanwijzen, die bij de wetenschappelijke behandeling en de organisatorische opbouw van het practische schattingswerk thans nog gevoeld worden. Hieruit zullen richtlijnen voor de voortzetting van dit werk in zijn nauwe samenwerking van vele takken van landbouwwetenschap en practijk voortvloeien, welke aan de vergadering worden aangeboden als doelstelling van verdere ontwikkeling.

Het onderwerp Bodemwaardering en productiviteitsbeoordeling bij landbouwgronden werd bij een voor enkele jaren gehouden enquête onder de leden van de Nederlandse Bodemkundige Vereniging door een groot aantal leden als een belangwekkend onderwerp voor een bijeenkomst aangewezen. Het bestuur vertrouwt, dat deze belangstelling nog steeds zal bestaan, niet slechts onder de leden, doch evenzeer buiten deze kring.

Het bestuur zal belangstellende lezers van dit tijdschrift gaarne toegang tot de bijeenkomst verlenen en de deelname aan de discussies op prijs stellen. De aanvang van de voordrachten op 17 December zal op 14.00 uur gesteld worden. Voor informaties kan men zich tot het secretariaat tel. 16229 Utrecht, adres Maliebaan 21 wenden. Aan leden van de Nederlandse Bodemkundige Vereniging zullen de noodzakelijke inlichtingen nog nader worden bekend gemaakt.
